

УДК 37.013.42

ФОРМУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО КОЛЕКТИВУ В ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ ЯК СОЦІАЛЬНА НЕОБХІДНІСТЬ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ

Конончук Д. І.

У статті на основі психолого-педагогічних досліджень та аналізу наукових джерел окреслена проблема формування просоціального тимчасового колективу у виховному просторі оздоровчого табору. Обґрунтовано роль тимчасового дитячого колективу у формуванні і становленні особистості дитини. Розкрито сутність основних понять "тимчасовий дитячий колектив", "оздоровчий табір", "табірна зміна", факторів самореалізації дитини в умовах тимчасового колективу. Проаналізовано педагогічні можливості табірної зміни у формуванні тимчасового дитячого колективу в умовах оздоровчого табору. Зазначено головні важелі виховного впливу тимчасового колективу на особистість дитини під час табірної зміни. Визначено основні особливості формування тимчасового дитячого колективу, які якісно відрізняють тимчасовий дитячий колектив від інших груп. Охарактеризовано специфічні відмінності різних етапів табірної зміни: підготовчого, організаційного, основного, підсумкового. Визначено місце кожного із них у системі формування тимчасового дитячого колективу. Доведено, що для успішної організації виховної роботи в оздоровчому таборі необхідно педагогам вирішувати завдання формування тимчасового дитячого колективу.

Ключові слова: тимчасовий дитячий колектив, оздоровчий табір, табірна зміна.

В статье на основе анализа научной литературы и педагогического опыта очерчена проблема формирования временного коллектива в воспитательном пространстве оздоровительного лагеря. Определена роль временного детского коллектива в формировании и становлении личности ребенка в условиях оздоровительного лагеря. Проанализированы особенности формирования и влияния временного коллектива на личность ребенка во время лагерной смены. Ключевые слова: временный детский коллектив, оздоровительный лагерь, лагерная смена.

In the article the author outlines the issue of a pro-social temporary group in a summer recreation camp, taking into account psychological and pedagogical research and analysis of the scientific literature. Here is stated the role of a temporary children group in the formation and development of child's personality. The author touches upon the essence of the basic concepts of TEMPORARY CHILDREN GROUP, SUMMER RECREATION CAMP, CAMP SESSION, the factors of child's self-actualization in temporary group. The educational opportunities of the camp are analyzed in the formation of temporary children group in the camps. In the article the author states what impacts the child's personality in the temporary camp group most of all. The main features of the formation of a temporary children group are stated and they are qualitatively different from other groups. Specific differences of the various stages of the camp session are characterized: preparatory, organizational, basic and final. The place of each of them in the formation of temporary children group is stated. It is proved that teachers have to carry out the formation of temporary children group for the successful organization of educational work in the camp.

Key words: temporary children group, a camp, camp session.

Постановка проблеми. Організація змістовного дозвілля сучасних дітей диктує нові умови, методи роботи і засоби його реалізації у XXI столітті. На відміну від таборів піонерів, де діти перебували не менше 21-го дня протягом зміни, все більшого поширення набувають короточасні осередки відпочинку дітей у оздоровчих таборах, які тривають до двох тижнів. Також особливої популярності у організації змістовного дозвілля для дітей набувають "табори вихідного дня", де діти

перебувають лише 2–3 дні. У таких екстремальних умовах перед педагогами оздоровчого табору стоїть завдання у максимально короткий термін організувати усі необхідні види роботи із дітьми таким чином, щоб вихованцям захотілось повернутись до табору знову. Це означає, що були створені усі необхідні умови для набуття нового соціально-бажаного досвіду для вихованців, а час, проведений у оздоровчому таборі, був змістовним, цікавим і корисним для їх розвитку. Інструментом набуття такого досвіду в умовах оздоровчого табору є саме тимчасовий дитячий колектив.

Проблема формування тимчасового дитячого колективу перед сучасними вихователями і педагогами стоїть дуже гостро, оскільки потребує нових підходів, форм і методів роботи у контексті зміни життєвих реалій і цінностей, весь час доводить ефективність впливу на дітей, який можливо зробити довготривалим на весь період малої зміни.

Аналіз досліджень і публікацій. Ретроспективний аналіз досліджень переконливо доводить, що сьогодні особливу значущість у соціалізації особистості та створення тимчасових дитячих колективів набувають дитячі оздоровчі табори, що створюються з метою зміцнення здоров'я, організації активного відпочинку, задоволення інтересів і духовних потреб дітей та є складовою позашкільної освіти. Дитячі оздоровчі табори займають вагоме місце в системі безперервного соціального виховання. Після деякого спаду в перші роки становлення української держави їх мережа постійно відновлюється, виникають нові типи дитячих оздоровчих закладів, змінюються терміни функціонування, форми власності та підпорядкування.

На сучасний стан організації соціально-виховної роботи з дітьми істотно впливають концептуальні положення теорії виховання дітей і молоді (І. Бех, В. Бондарь, І. Зязюн, О. Киричук, Р. Рибалко, Ю. Руденко, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, Г. Троцько та ін.), дослідження соціалізації особистості загалом, і в підлітковому віці, зокрема, (О. Безпалько, Л. Божович, Л. Виготський, Р. Гурова, Н. Жигайло, І. Зверєва, А. Зубра, А. Капська, І. Кон, А. Мудрик, С. Харченко та ін.).

Питання розробки теоретичної бази позашкільної та позакласної виховної роботи знаходимо у наукових працях В. Балахтар, Л. Балясної, О. Биковської, В. Вербицького, А. Гуцол, Н. Нічкало, В. Оржеховської, Г. Пустовіта, Т. Сущенко, Т. Цвірової та ін. Особливості професійно-педагогічних та виховних аспектів роботи з дітьми в умовах оздоровчого табору та підготовки майбутніх педагогів до діяльності в умовах дитячого оздоровчого закладу в Україні стали предметом наукових розвідок Л. Іванової, Б. Ковбаса, М. Наказного, Л. Пундик, М. Сидоренко, О. Філоненко, С. Цуприк, А. Шевченко, Г. Шутки, О. Яковлевої та ін.

Незважаючи на великий науковий доробок у площині соціальної та рекреаційної роботи в оздоровчих таборах, на даний момент дуже незначний відсоток праць стосується сучасних дітей та реформації системи роботи оздоровчих таборів, які переважною більшістю вже не підпадають під державне регулювання, а є інститутами соціального виховання, які знаходяться у приватній власності. Інколи вони мають зовсім різні точки зору щодо соціальної і виховної спрямованості роботи оздоровчих установ, відштовхуються від прибутковості оздоровчих таборів, часто концентруючи увагу виключно на організації цікавого дозвілля дітей, яке не завжди є навіть змістовним. Тому у даній статті ми спробуємо систематизувати наукові знання про формування тимчасового дитячого колективу в оздоровчому таборі через призму сучасних реалій.

Мета статті – з'ясувати роль тимчасового дитячого колективу у формуванні особистості вихованців в умовах оздоровчого табору.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах вся робота в оздоровчих таборах має будуватись виключно на демократичних засадах і співпраці між дітьми, педагогами й адміністрацією. Якщо вихованці не пишаються своїм колективом – ефективність впливу такого колективу на особистість буде незначною. Це слід враховувати для успішної роботи в оздоровчому таборі із дітьми будь-якого віку, оскільки у дитячого тимчасового колективу є свої ідеали, норми та правила поведінки, органи самоврядування, а також символи й атрибути (назва, пісня, девіз тощо), які підкреслюють приналежність вихованців саме до цього конкретного колективу. Все це – центральні важелі, навколо яких об'єднуються діти у тимчасові

колективи – загони, групи, об'єднання тощо. Тобто ті цінності, предмети та символи, які ідентифікують групу, складають матеріальну та ідейну основу її існування й розвитку, якісно відрізняють одну групу від іншої, спонукають підтримувати свій загін на спортивних та творчих заходах, сприяючи згуртованості та зростанню кожної окремої особистості і групи загалом. На цій основі відбувається усвідомлення вихованцями своєї спільності, створюється почуття "ми", що є важливим етапом формування тимчасового дитячого колективу [3].

Важливою умовою у згуртуванні загону як тимчасового дитячого колективу є співробітництво. Це особливий вид взаємодії, яка передбачає плідну співпрацю не тільки між окремими індивідами у системі "дитина-дорослий", а й більш ширшу взаємодію між цілими групами дітей, окремими вихователями й адміністрацією табору. Співробітництво дітей з дорослими та однолітками є першим поштовхом до внутрішнього процесу розвитку особистості, згуртування дитячої спільноти, а виховна робота в цілому формує індивідуальний стиль творчої діяльності кожного вихованця, спираючись на фактори самореалізації дитини в умовах тимчасового колективу, до яких науковці відносять:

1. Фактор відносин – це характер відносин, які складаються між вихователем та вихованцем. Від них залежить, які особистісні прояви, риси характеру членів колективу актуалізуються, а які залишаються не затребуваними. Міжособистісні відносини є середовищем самореалізації для особистості, тому таке велике значення приділяють створенню позитивного мікроклімату у системі цих відносин.

2. Фактор здоров'я. Сутність його полягає у формуванні здорового способу життя вихованців. Навчити дитину вести здоровий спосіб життя як в нормальних, так і екстремальних умовах, – важливе завдання оздоровчо-виховної роботи.

3. Фактор творчості. Дитячий табір створює умови для розкриття творчих сил кожної дитини, стимулює їх прояв, максимально сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, який може проявитись у будь-яких формах. Узгоджена із віком творча діяльність сприяє підвищенню мотивації до праці, розвитку інтелекту, максимальному розкриттю здібностей.

У зв'язку з цим соціально-виховна робота в оздоровчому таборі потребує поєднання колективних і масових заходів (у загонах, таборі загалом тощо), зі щоденним психологічним розвантаженням дітей за допомогою індивідуальних форм роботи. Однією з ефективних форм такого поєднання вирішення питань та проблем у системі взаємостосунків "особистість-колектив" у оздоровчому таборі є "вечірні вогники". "Вогник" – колективне обговорення дітьми й педагогами своїх справ, стосунків, проблем, рефлексія всіх переживань, які були впродовж табірної доби. Назва "вогник" пов'язана з вечірнім багаттям. Проте в умовах сучасних табірних реалій, лише незначний відсоток таборів, переважно спортивної та туристичної спрямованості може дозволити собі вечірнє багаття. Однак це не тільки багаття, це іскра зацікавленості кожного справами колективу, теплота стосунків й світло дружності. Тому багаття – бажаний, але не обов'язковий атрибут "вогника". Головне в ньому – зміст і тональність розмови, культура спілкування, а для згуртованості та максимальної зосередженості доцільніше використовувати невелику свічку, яку передають діти один одному по колу під час розмови. Як правило, на першому "вечірньому вогнику" перше слово краще взяти вихователю загону, щоб подати приклад викладу думок дітям і підтримати несміливих дітей, сприяючи налагодженню стосунків і загальній дружній атмосфері. У подальших "вогниках" краще, щоб вихователь брав заключне слово. Після всього сказаного загonom можна більш точно підібрати слова і налаштувати дітей на прийняття рішень, спираючись на інформацію, яка була отримана впродовж обміну думками між членами загону. Крім того, емоційний настрій "вогника" забезпечується такими моментами:

- вогник проводиться ввечері, що сприяє відвертій розмові;
- проведення супроводжується певними ритуальними моментами – всі сидять у колі, дивлячись один одному в очі, відчуваючи поряд плече друга, вихователь з емоційним настроєм залучає дітей до розмови;
- вирішальну роль у формуванні ліричного настрою відіграє наявність живого вогню у якості свічки, яка знімає напругу доби й сприяє створенню щиросердної

атмосфери. Тут важливо, щоб педагог завчасно зробив даний засіб максимально безпечним для використання з точки зору пожежної безпеки [3].

Але найбільші можливості у формуванні тимчасового дитячого колективу в умовах оздоровчого табору має табірна зміна. Це – надзвичайно концентрований за змістом та виховною ефективністю період діяльності тимчасового дитячого колективу [4]. Саме від педагогічної організації зміни (вибору її тематики, дотримання усіх етапних вимог і норм, послідовність і взаємодія усіх працівників табору) залежить те, наскільки сильним буде вплив на дитину не лише тимчасового колективу, але й загальної атмосфери табору, куди захочеться повертатися за новими знаннями, гарним настроєм і соціальними навичками.

Кожна зміна складається з таких етапів: підготовчий, організаційний, основний та підсумковий. Кожний з них вирішує свої завдання, ставить свої виховні цілі, визначає зміст, форми й методи роботи, але поєднані вони спільною метою – тісна співпраця дорослих та дітей у кожній колективній та індивідуальній справі. Табірна зміна для дитини – це низка взаємопов'язаних справ, у яких вона бере участь у різних ролях: учасника, організатора, глядача. На цьому підґрунті розгортається пробудження й розвиток ініціативи дітей, створення атмосфери радості й творчості в дитячих колективах. Коротко охарактеризуємо особливості кожного етапу, а в їх контексті можливості тимчасового дитячого колективу у формуванні особистості кожної дитини в умовах оздоровчого табору.

Підготовчий етап зміни розпочинається з підготовки приміщень до прийому дітей. Нерідко від того чи сподобається дитині її майбутня оселя, залежить те, чи залишиться вона на всю зміну, чи поїде додому через декілька днів. Тому персоналу, перш за все, потрібно ґрунтовно підготувати корпуси. Педагогічні працівники заздалегідь розробляють план роботи на зміну, режим дня. Невід'ємною частиною підготовчого етапу повинно стати створення святкової, доброзичливої атмосфери зустрічі дітей. Чудовим елементом окраси приміщення можуть стати добре оформлені плакат настрою та режим дня. Ці два плакати повинні бути вивішені на самому видному місці для ознайомлення дітей і батьків при заїзді.

Організаційний етап зміни – це початок творчої спільної діяльності і відповідно формування тимчасового колективу. На цьому етапі відбувається перше знайомство дітей зі своїми вихователями, однолітками, табором. Мета цього періоду – розкрити перспективи діяльності дітей у таборі, закласти основи тимчасового колективу, враховуючи традиції табору, досвід минулих років, а також вдало поєднати їх з новими творчими пропозиціями вихованців. Організаційний етап – це перші 2–3 дні після приїзду дітей до оздоровчого табору. Вважають, що він повинен закінчитися святом відкриття зміни. Але цей термін умовний: кінець організаційного етапу повинен означати повну готовність загонів, дітей, усього педагогічного колективу і адміністрації до роботи. Змістовно для вихователів даний етап має свої конкретні педагогічні цілі: обрати актив загону, пояснити та навчити дітей виконувати санітарно-гігієнічні вимоги та норми, дотримуватись режиму дня, педагогічно коректно співвідносячи вимоги з повагою до особистості дитини. Деякі діти глибоко переживають розлуку з рідними, друзями, тому до них потрібно ставитись з особливою увагою та чуйністю. У цьому випадку доцільно вивчити систему взаємостосунків між дітьми, з'ясувати причини виникнення проблемних ситуацій і можливості їх подальшого вирішення всередині загону, підтримати дитину. Програма роботи з дитячим тимчасовим колективом в ці дні витікає з аналізу психологічного стану дітей у період адаптації та із завдання спрямувати дітей до самостійності. Дружня, невимушена атмосфера першого дня стає сприятливим фоном для адаптації дітей у нових умовах, приваблює дітей. Основним підсумком всього організаційного етапу є те, що загін стає для кожного вихованця комфортним середовищем. Обов'язково на даному етапі створюються виховні ситуації, які допомагають дитині ближче пізнати однолітків та дорослих. Джерелом таких ситуацій є ціла система різноманітних ігор, заходів та інших педагогічно-доцільних рекреаційних, соціально-педагогічних та дозвіллевих активностей, які дозволяють дитині розкрити свої приховані нахили, здібності, таланти і навчитись не тільки вирішувати власні проблемні ситуації, а й активно допомагати в їх вирішенні іншим. Адже чим більше діти спільно працюють, тим більше пізнають один одного. Тому цей етап насичений такими формами

виховної роботи, як: екскурсії табором, вогники знайомства, шоу талантів, відкриття табірної зміни тощо. Всі ці заходи спрямовані на розкриття якостей творчої індивідуальності особистості вихованців та сприяють формуванню тимчасового дитячого колективу.

Загальна лінія керівництва дитячим колективом під час організаційного етапу пов'язана з осмисленням мети й виховних завдань, організацією дитячого самоврядування, специфікою виховної роботи табору. Від вихователів вимагається вміле поєднання безпосереднього та опосередкованого педагогічного керівництва процесом розвитку колективних стосунків у дитячому середовищі. На перших кроках вони виступають організаторами загону, носіями тих норм та вимог, що мають стати надбанням колективу. Шляхом раціональної організації діяльності та спілкування, коригування відносин вони допомагають поступово передати частину своїх функцій дитячому колективу як самобутній і цілісній системі зі своїми правилами і нормами. Тому завдання педагогічних працівників можна конкретизувати таким чином: 1) організація діяльності й спілкування дітей (з метою допомогти їм швидше познайомитись один з одним, з вихователями, оточуючим середовищем; допомогти реалізувати свої здібності, нахили, вміння тощо; виробити цілі, завдання спільної діяльності, вимоги щодо кожного вихованця, готовність слідувати цим вимогам, правилам та нормам); 2) організація виконання режимних моментів (ознайомити дітей з режимом, правилами особистої гігієни, виховання свідомого ставлення до цих питань; домагатися виконання дітьми правил внутрішнього розпорядку); 3) вивчення дітей, діагностика відносин (вивчення інтересів, нахилів, сподівань від табору, досвіду до участі в різних видах діяльності; вивчення міжособистісних стосунків в загоні; вивчення рівня згуртованості і спілкування в колективі).

Вирішити поставлені завдання можливо лише в процесі спільної діяльності дітей, яка забезпечує пізнання дійсності, пробуджує інтерес, почуття, народжує нові потреби, активізує волю, енергію. Умови, що забезпечують оздоровчо-виховний характер діяльності в організаційний період такі: високий темп, чіткий ритм діяльності, її безперервність, черговість видів та форм; суспільно корисна спрямованість, творчий підхід до змісту й організації; колективно-груповий характер виконання; правильна організація діяльності в групах, спільна постановка завдань, розподіл і чергування доручень, виконання роботи, аналіз результатів сприяють реалізації прагнень вихованців до самостійності; емоційний контакт вихованців з педагогами.

Вихователь використовує під час організаційного етапу різні методи виховної роботи, такі як переконання, вимоги, власний приклад, доручення, змагання, ігри, заохочення, громадська думка, довіра тощо. Початковий етап становлення колективу закінчується, коли вихованці задовольняють свої потреби в інформації про новий колектив, коли в основних рисах вони бачать перспективу спільної діяльності, характер моральних вимог, коли загін для кожного стає невід'ємною частиною їхнього життя. Кожний загін є первинним дитячим колективом, який не повинен мати відмінні риси. До них належать такі: назва, девіз, правила загону.

Назва. Вибір назви загону є дуже непростою справою. Тут потрібно вихователю врахувати усі пропозиції і скласти їх у таку назву, яка б не тільки подобалась усім дітям, але й відповідала тематиці зміни, була творчою ("Бульбашки", "Тубільці" тощо), можливо означала профільність діяльності загону, якщо це табір певного спрямування ("Туристи", "Олімпійці" тощо).

Девіз – це афористичний вираз, який відображає спрямованість діяльності загону і подобається дітям. Він не повинен бути багатослівним. Зазвичай девізи проголошують на зборах та інших масових заходах табору.

Правила загону. Це віддзеркалення загальних норм перебування дітей у оздоровчому таборі, які можуть походити з власного досвіду [2]. Педагогічний сенс таких правил полягає у тому, що діти мають самі їх озвучити, прийняти і бути із ними згодними. Це запорука того, що вони будуть більшою мірою їх дотримуватись, ніж при авторитарному насажденні певних норм ззовні.

Під час *основного етапу* табірної зміни проходить виконання комплексу запланованих виховних та оздоровчих заходів, значно посилюється фізичне й емоційне навантаження на дітей і вихователів, тому зростає відповідальність останніх за дитяче життя й безпеку. Одразу після організаційного етапу може

настати період конфліктів. Він припадає частіше на основний етап зміни. Такий стан виникає внаслідок стабілізації неформальних лідерів та їх груп, намагання самоствердитися, встановити свої норми поведінки, як результат протидії обраному активу. Діти відчують на собі подвійний вплив цінностей, норм колективу, що формується, і тієї групи, до якої вони належать. Протириччя переборюються, якщо поставлена захоплююча для всіх дітей перспектива, якщо збагачується зміст діяльності та відбувається педагогічно доцільне керівництво цим процесом. Мета вихователів під час основного періоду – перетворити колектив загону на інструмент цілеспрямованого формування певних якостей особистості, які мають суспільно значущий характер [2].

Дієвим способом організації виховної роботи під час основного етапу табірної зміни є гра. Разом з тим вона може виступати як самостійна діяльність, в якій діти різного віку об'єднані спільною метою, для досягнення якої необхідна спільна взаємодія. Ігрові переживання залишають глибокий слід у свідомості дитини та сприяють формуванню добрих почуттів, благородних поривань, навичок колективного життя через спілкування з ровесниками як учасниками ігрового процесу. Після таких правильно організованих ігор можуть виникати дружні відносини не тільки всередині загону, але і між загонами, що повною мірою сприяє створенню позитивної та дружньої атмосфери на табірному рівні. Завдання вихователя полягає в тому, щоб зробити кожну дитину активним учасником гри, створити між дітьми дружні відносини [1]. При організації гри педагог повинен пам'ятати наступне:

- На початку гри, треба зацікавити вихованців її змістом, визначитися з правилами проведення гри, розподілити доручення.
- Кожна гра повинна бути забезпечена необхідним для її проведення обладнанням.
- Необхідно привчати дітей контролювати та регулювати свої дії та сили в грі. Тому має місце аналіз гри, успіхів та помилок гравців.
- Необхідно залучати вихованців до проведення різноманітних ігор в якості помічників суддів, членів журі, організаторів, спостерігачів та інших дійових осіб. Важливо пам'ятати, що дітей середнього та старшого віку приваблюють ігри з об'єднанням у різні команди, тобто грає повинна мати змагальний характер.
- Треба вносити в ігри елементи загадковості, несподіваності, використовуючи для цього розвідку справ, пакети з завданням тощо.
- Декілька хвилин вільного часу, що з'явився між справами, доцільно заповнити рухливими іграми, іграми-вправами. Можливості вихователя тут безмежні.

Однією із найбільш поширених форм організації змістовного дозвілля дітей у таборі є тематичний день-свято. В умовах дня-свята кожен вихованець отримує можливість на емоційне "занурення" до теми, сюжету свята, до виявлення своїх якостей у різних формах виховної роботи. Головна вимога, якої повинні дотримуватися педагогічні працівники, – забезпечення інтенсивності, наповнення і завдяки цьому – ефективності дня-свята.

Підсумковий етап табірної зміни – це період трьох-чотирьох днів до закінчення зміни, коли в загонах проводять підсумки діяльності протягом зміни. Колектив перетворюється на інструмент індивідуального розвитку кожного з його членів, коригування соціального досвіду, розвитку творчої ініціативи. Прагнення до самовиховання, самопізнання, підготовка до майбутньої діяльності за межами табору стає в дітей домінуючим. Кожний впевнений у своїх силах, у своєму успіху, займає активну позицію. У колективі присутні взаєморозуміння, однаковість в оцінках, доброзичливість, піклування, водночас високий рівень вимогливості один до одного. Стає більш ефективною діяльність органів самоврядування, зростає самостійність активу з його добровільними помічниками. Для вирішення поставлених завдань організовується наступна колективна діяльність дітей: діяльність інтелектуально-морального змісту, що завершує виховну роботу як у загоні, так і в таборі; підбиття підсумків перебування дітей у таборі, підсумкові вогники, де визначається внесок кожного в спільну справу, відбувається нагородження та висловлюються побажання, рекомендації щодо виправлення недоліків; перевірка й закріплення набутих у таборі знань, умінь і навичок, моральних та творчих якостей. Позиція педагога – старший друг, порадник, який разом з дітьми аналізує результати спільної діяльності. На

цьому етапі виявляються вміння вихователів побачити й оцінити ефективність виховної роботи. Зміна має завершитися яскравими масовими справами (підсумкові фестивалі, творчі огляди, концерти). Існує необхідність "емоційного подарунку" для кожної дитини, створення атмосфери, у якій вихованці відчують гордість за свої досягнення, яка трансформується у традиції літнього оздоровчого табору (фото чи відеозйомки, літопису в малюнках, сюрпризу-заповіту для наступних змін тощо [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, тимчасовий дитячий колектив відіграє важливу роль у особистісному зростанні та формуванні особистості дитини в умовах оздоровчого табору завдяки таким особливостям: 1) коротка тривалість періоду існування колективу (він вимагає чіткого початку і завершення табірної зміни, обов'язкової оцінки діяльності кожної дитини, надання дітям можливості бачити і розуміти результати своєї праці); 2) всі види виховної діяльності здійснюються в різновікових колективах, з дітьми, які мають різний соціальний досвід, різні умови життя тощо; 3) тимчасовий дитячий колектив має значні виховні можливості, оскільки у новому оточенні, під час активного спілкування інтенсивніше, повніше розкривається особистість дитини, в таких умовах скоріше можна помітити те, що в школі залишається прихованим, краще вивчити і зрозуміти дитину. У подальшому вважаємо за доцільне проведення дослідження тимчасового дитячого колективу як засобу формування безпечної поведінки дітей в умовах оздоровчого табору.

Література

1. Лазарева А. Г. Організація життя дітей у літньому таборі / А. Г. Лазарева, З. І. Невдахіна, Г. М. Орябинський, Є. С. Туренський // Виховання школярів. – 1998. – № 2. – С. 17–21.
2. Пришкільний табір відпочинку: з досвіду роботи / О. В. Данилюк-Шестова // Початкове навчання та виховання. – 2011. – № 14/15. – С. 9–15.
3. Сисоева М. Є. Організація літнього відпочинку дітей : навч.-метод. посіб. / М. Є. Сисоева. – М. : Гуманит. вид. центр "ВЛАДОС", 1999. – С. 95–97.
4. Чернишенко О. І. Соціокультурна діяльність соціального педагога : методичні рекомендації / О. І. Чернишенко ; за ред. Р. Х. Вайноли. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 270 с.